

**O'SMIRLIK DAVRIDA NAMOYISHKORLIK, G'AYRATLILIK TAJOVUZKORLIK
XUSUSIYATLARINING NAMOYON BO'LISHI****Usmonov Rahimjon Raxmonovich***FarDU Sirtqi bo'limi o'qituvchisi*

Annotatsiya: maqolada o'smirlik davri yosh davrlar psixologiyasidan bizga ma'lumki eng o'g'ir davr xisoblanadi bu davrda bolalarda g'ayratlilik, nomoishkorlik kabixususiyatlar yaqqol nomoyon bo'ladi .O'smirlik davridagi qiz va o'g'il bolalarda o'zlari xoxlamagan tarzda fel atvorida keskin burilishlar kuzatiladi . 10 yoshdan 15 yoshgacha bo'lgan o'smirning yosh psixologik xususiyatlari namoyishkorlik xususiyati xarakterida aks etishi bayon etilgan

Kalit so'zlar: o'smir, bola, yoshlik, tajavvuzkorlik, namoyishkoronalik, xususiyatlar, individ, o'z –o'ziga baxo berish, xulq, ta'surot .

Namoyishkorlik - maqsadli, ongli xatti-harakatlar boshqalarda ma'lum taassurot qoldirish, o'ziga xos tarzda namoyon bo'lish, xulq-atvornida “o'yinqaroqlik” harakatlari va o'zini ortiqcha baholash va "Men obraz"i ni ta'kidlash.¹² O'smirlik o'tish davri, murakkab, qiyin, tanqidiy davrdir. Ko'pincha u og'ir boshdan kechiriladi, bu esa og'ishlarga olib keladi. Ayrim hollarda voyaga etmaganlarning xatti-harakatlarida quyidagi xolatlar kuzatiladi :

- spirtli ichimliklar, giyohvand moddalarni iste'mol qilish,
- o'smirlarning teatrlashtirilgan va o'z joniga qasd qilish xatti-harakatlari, ularning
- turli g'oyalar ostida birlashgan guruhlar va subkulturalarga qo'shilishi ko'zga tashlanadi.

Olimlar bir ovozdan shunday xulosaga kelishgan namoyishkorlik - o'smir xatti-harakatlarining xarakterli xususiyatlaridan biridir. A.E. Lichkoning fikriga ko'ra, namoyishkorona reaksiya “o'smirlar xulqidagi affektiv reaksiyalar ichida eng ko'p uchraydiganidir”.

Pedagoglar o'smirlarning xatt-harakatida ko'pincha namoyishkorlik muammosiga duch kelishadi. O'smir ko'p hollarda yolg'on, ahmoqlik, qo'pollik kabi usullar orqali e'tiborni o'ziga jalb qiladi. Odatda bunday o'smirlar, xudbin (egoyist), o'z xulqidagi kamchiliklarini tuzatishni istamaydi. Bu xatti-harakatlar mudofaa usulida emas, balki atrofdagilardan g'alaba qozonish, o'z-o'zini tasdiqlash, atrofdagilarni diqqatini qaratish maqsadida amalga oshiriladi. ¹³

"Demonstrativlik" so'zi lotin tilidan olingan ko'rgazmali degan ma'noni anglatadi. Bu toifa boshqalarning e'tiborini jalb qilishga qaratilgan turli xulq-atvor ko'rinishlariga

¹² Кравченко А.С. Мотивация демонстративного поведения: автореф. Дис. ... Канд. Психол. Наук. М.: МГУ им. М.В.Ломоносова, 2001. 102 с.

¹³ Даровских О.Н., Никитина Е.Л. Особенности личности у подростков с демонстративным поведением // Научно-методический электронный журнал «Концепт». 2016. Т. 28. С. 121–123.

nisbatan ishlatiladi. Bundan tashqari, diqqatni jalb qilish qobiliyati aktyor, siyosatchi, sportchi kabi kasb egalari uchun zaruriy xususiyatdir.

Boshqalardan ajralib turish istagi bir necha yo'nalishda amalga oshiriladi, vaziyatga qarab bir uslubdan ikkinchi uslubga o'tadi yoki ayni vaqtdagi uslubning natijasi qoniqtirsa, o'smir uslubni o'zgartirmasligi ham mumkin. Birinchi uslub o'z shaxsiga nisbatan xurmat va hayratlanish va simpatiya uyg'otish. Bu uslub maktabda va uyda yaxshi samara beradi. Bunday holda, o'smir o'qishda, sportda yoki biron bir to'garakda qatnashishdagi muvaffaqiyatlari bilan ajralib turishga harakat qiladi. Ko'pincha, o'smir ta'limdagi muvaffaqiyatsizliklarini tashqi omillar bilan izohlaydi. Bundan tashqari, atrofdagilarning rahm-shavqati va hamdardligiga erishishga qaratilgan harakatlar. Buning uchun turli nayranglar tanlanadi. Ularga o'zining omatsizlaiklari haqidagi hikoyalardan tortib, jazava (isterika)ga tushish, hushdan ketish va hatto kasal bo'lish.

Uchinchi uslub – atrofdagilarning e'tiborini salbiy usulda jalb qilishdir. O'smirning xulq-atvorida jasurlik, masxarabozlik, qo'pollik,

intizomning atayin buzish, ko'pchilikning fikriga qarshi borish va xulqdagi boshqa og'ishlar. Namoyishkorona qochish va namoyishkorona o'z joniga qasd qilish ham shular jumlasidandir.

Ko'p psixologlar inqirozning rivojlanishi tushunchasini “xarakter aksentuatsiyasi” bilan bog'laydilar. Xarakter aksentuatsiyasi va o'smirning shaxsiy individual xususilatlarini bilish pedagogga, o'smirning harakatlarini oldindan ko'ra bilish imkonini beradi.¹⁴ G.Parensning fikriga ko'ra agressivlik bu o'zini himoya qilish shuningdek, o'z huquqini himoya qilish. A.A Rean va S.L Solovyovalar ham shu fikrni ilgari surishadi. Agressiya inson xarakteridagi yoqimsiz xususiyatlarning namoyon bo'lishiga sabab bo'lishi mumkin. Qo'rquvsiz formada bezorilik, qo'rquvli formada o'z huquqini o'zi himoya qila olmaslik. Shuningdek agressiya delikvent va criminal xulq atvorning boshqa turlari bilan o'zgarib boradi. O'smirlar uchun agressivlikning namoyon bo'lish shakillari o'zgarishi xarakterli. L.M.Semenyuk (1996) ning o'smirlik davrining turli bosqichlaridagi tajovuzkorlikning turli ko'rinishlari mavzusida tadqiqot olib borgan. Unga ko'ra 10-11 yoshdagi o'smirlarda ko'proq jismoniy agressiya ko'zga tashlanadi. Ularda agressiyaning barcha turidan ko'ra nisbiy agressiya kamroq ko'zga tashlanadi. 12-13 yoshdagi o'smirlarda ko'roq negativlik, so'ngra jismoniy va verbal agressiya ko'rinishlari namoyon bo'ladi. 14-15 yoshdagi o'smirlarda esa verbal agressivlik birinchi darajaga chiqib oladi. Agressiyaning jismoniy va nisbiy turlari shuningdek, negativlik darajasi sezilarli oshadi. Agressiv reaksiyalarning namoyon bo'lishida jinsiy farqlar ham mavjud. O'g'il bolalarda jismoniy tajovuzkorlik usuli ko'proq ko'zga tashlanadi.

¹⁴ Даровских О.Н., Никитина Е.Л. Особенности личности у подростков с демонстративным поведением // Научно-методический электронный журнал «Концепт». 2016. Т. 28. С. 159.

Qizlarda esa verbal agressiya, agressivlikning bilvosita usullari shuningdek, negativlik darajasi oshib boradi.¹⁵

O'smirlilik davri tarkibida o'g'ilva qiz bolalar birdek tegishli bo'lgan yuqori va past darajadagi tajovuzkor harakatlar bilan bog'liq bo'lgan yosh ko'rsatkichlari mavjud.¹⁶ Semeniyukning tadqiqotlariga ko'ra 10-11 yoshdagi o'smirlarda jismoniy agressiya yuqori ko'rsatkichda bo'lsa, 14-15 yoshdagi o'smirlarda birinchi darajada agressiyaning verbal ko'rinishi chiqadi. Biroq bu jismoniy tajovuzkorlik namoyon bo'lishining yoshga qarab pasayishi emas. Agressiyaning barcha shakillarining namoyon bo'lishining maksimal ko'rsatkichlari (jismoniy va verbal tajovuzkorlik) 14-15 yoshda aniq ko'rinadi. Ammo jismoniy va verbal tajovuzkorlikning o'sish dinamikasi inson o'sib ulg'ayganda bir xil emas. Jismoniy tajovuzkorlikning namoyon bo'lishi garchi ortib borsada sezilarli emas. Ammon verbal tajovuzkorlikning namoyon bo'lib borishi o'sish sur'ati ancha tez. Shuni ta'kidlash mumkinki, kichik yoshda, masalan, 10-11 yoshda tajovuzkorlikning turli shakillari o'rtasidagi farq sezilarli emas. Ya'ni ular turlicha ifodalangan bo'lsada ularning paydo bo'lishi chastotasi bo'yicha farqlar sezilmaydi. 14-15 yoshdagi o'smirlar orasida tajovuzkorlikning yuzaga kelish chastotasi aniqroq va sezilarli farqlar mavjud. Tajovuzkorlikning turli shakillarining namoyon bo'lishining tuzilishi bir vaqtning o'zida ham, yosh ham jins xususiyatlariga bog'liq. Erta o'smirlilik davrida o'g'il bolalarda jismoniy tajovuzkorlik ustunlik qiladi. Qizlar esa jismoniy tajovuzkorlik bir oz ifodalanadi ammo qizlar tajovuzkorlikning og'zaki, verbal usulini afzal ko'radilar. Endi 12-13 yoshda o'g'il bolalarda va qizlarda ham tajovuzkorlikning ani shakli bu negativlikdir. Aytish kerakki Bass va Darkining tajovuzkorlik konsepsiyasidagi negativlik tushunchasi bu muxolifat harakati sifatida o'rnatilgan qonun qoidalarga qarshi bo'lib, u passiv qarshilik ko'rinishida ham mavjud qoida meyyorlar urf-odatlariga qarshi, faol kurash shaklida ham namoyon bo'lishi mumkin. 12-13 yoshda o'g'il bolalarda ikkilamchi tajovuzkorlik jismoniy shakilda, qizlarda esa verbal shakilda amalga oshiriladi. 14-15 yoshdagi o'smirlarda negativizm va verbal agressiya o'g'il bolalarda dominantlik qilsa, qizlarda asosan verbal tajovuzkorlik shakli dominantlik qiladi. Jismoniy tajovuzkorlik shakli bu yoshdagi o'smirlar orasida hatto o'g'il bolalarda ham dominant emas. Shunisi aniqki, yoshdan qat'iy nazar tajovuzkor xatti xarakatlarning barcha shakillari qizlarga qaraganda o'g'il bolalarda ko'proq namoyon bo'ladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, tajovuzkor va tajovuzkor bo'lmagan o'smirlarning ota-onalariga bog'liqligi turli darajada. A.Bandura va R.Walterslarning tadqiqotiga ko'ra tajovuzkor va tajovuzkor bo'lmagan o'smirlarning ota-onasi bilan identifikatsiyalashishi turlicha. Ushbu tadqiqot o'smir o'g'il bolalar ortasida tajovuzkor bo'lmagan o'smirlarning ota-onalari bilan identifikatsiyalashuvi tajovuzkor o'smirlarning ota-onalari bilan identifikatsiyalashuviga qaraganda aniqroq va yaqinroq

¹⁵ К.Ю. Гуляева «Агрессивность в подростковом возрасте и ее коррекция» УДК 159.96+159.94+316.6 23.12.2006г.

¹⁶ Л.М.Семенюк «Психологические особенности агрессивного поведения подростков и условия его коррекции» Москва, 1996 96-бет.

ekanligini aniqlash maqsadida o'tkazilgan. Ayniqsa bu farq tajovuzkor va tajovuzkor bo'lmagan o'smirlarning otasi bilan identifikatsiyalashuvida seziladi. Identifikatsiya – (lotincha identificāre aniqlash) o'zini boshqa shaxs yoki odamlar guruhiga o'xshatishning qisman ongli aqliy jarayoni. Identifikatsiya boshqa shaxs yoki odamlar guruhiga o'xshash bo'lishga, muhim xususiyatlarni qabul qilishga odatiy urinishlar asosida yotadi. Identifikatsiya erta bolalikdan boshlab mavjud bo'lib, asta-sekin "o'ziga singib ketish" ibtidoiy istagidan yanada murakkab, samarali va sub'ektiv ravishda boshqariladigan shakllarga o'tib boradi. Identifikatsiya boshqa shaxs yoki odamlar guruhi bilan chuqur hissiy aloqani o'rnatishga yordam beradi, ular bilan aloqadorlik tuyg'usiberadi. Shunday qilib, nafaqat xarakterning xususiyatlari, balki me'yorlar, qadriyatlar yoki boshqa insondagi xususiyatlardan ham identifikatsiya sifatida namuna olish mumkin.¹⁷ Tajovuzkor va tajovuzkor bo'lmagan o'smirlarning ona bilan identifikatsiyalashuvida farq unchalik katta emas. Ya'ni ona bilan identifikatsiyalashish tajovuzkor va tajovuzkor bo'lmagan o'smirlar o'rtasida ancha yuqori va yetarlicha yaqin darajada.

Aniqlik indentifikatsiyadagi buzilishlar shaxsiy rivojlanishning jiddiy ko'rinishlarida namoyon bo'ladi. A.A.Rean va M.Yu.Sannikova larning tadqiqoti o'smirlarning ijtimoiy muhit bilan (shuningdek ota va tengdoshlar bilan) iliq munosabatda ekanligi ularning ona bilan ijobiy munosabatda ekanligi bilan bog'liqligini ko'rsatadi. Tushunish mumkinki o'z onasiga sibatani shalbiy munosabatdagi shaxslarda total negativlik (barcha ijtimoiy obyektlar, hodisalar va meyyorlarga nisbatan negativlik) ning fundamental fenomeni namoyon bo'ladi. Umuman olganda onaga nisbatan salbiy munosabat shaxsning umumiy disfunktsional rivojlanishining muhim ko'rsatkichidir.¹⁸

O'smirda agressivlikning namoyon o'lishi yoki uchun qanday shakilda namoyon bo'lishi u yashab turgan oilaviy muhitga, tengdoshlar jamoasiga, makromuhit (ta'lim muassasasi), u yashayotgan jamiyatning urf-odat va an'analariga va unga oqib kelayotgan information oqimining turiga bog'liq. Bunda oila hal qiluvchi rolni bajaradi. Bu oilada turmush o'rtoqlarning bir biriga munosabati, ota-onaga va bola o'rtasidagi munosabat, oiladagi axloqiy qoidalar, dunyoqarash va oilaning rejalari hamda maqsadlarini o'z ichiga oladi.¹⁹

R.G.Ilyusheva o'smirdagi agressivlikni oshishiga sabab bo'luvchi oiladagi tarbiyaning noto'g'ri turlari ustida tadqiqotlar olib bordi. Tarbiyaning "e'tiborsiz vasiylik" turi, tarbiyaning "oilaning kumiri" turi va tarbiyaning "Zolushka" turi.²⁰

¹⁷ <https://www.psychologos.ru/articles/view/identifikaciya>

¹⁸ Реан А.А. Агрессия в структуре поведения возбудимой и демонстративной личности // Ананьевские чтения - 97. - 1997. - №2. - С. 13-16

¹⁹ К.Ю. Гуляева «Агрессивность в подростковом возрасте и ее коррекция» УДК 159.96+159.94+316.6 23.12.2006г.

²⁰ Илешева Р.Г. Нарушения поведения у детей и подростков. – АлмабАта: Наука, 1990. – 160 с.

Tarbiyaning “e’tiborsiz vasiylik” turi alkogolizm yuzaga kelgan, ota-onalar ziddiyatli oilalarda, rasmiy ravishdagi farovon, aslida deformatsiyalangan oilalarda paydo bo’ladi. Tarbiyaviy vazifalar faqad majburan, yuzaki bajariladi va asosan bolani materil ta’minlashga asoslangan bo’ladi. E’tiborsizlik sharoitida o’sgan o’smirlarda zararli odatlarga berilish, alkogol va tamakiga bo’lgan qiziqishning erta uyg’onishi ko’zga tashlanadi. Ular uchun maktabdan qochish, o’smirlarning antisotsial guruhlariga qo’shilish, huquqbuzarliklar amalga oshirish xarakterli. Buning natijasida ularda shavqatsizlik, janjallarga moillik va boshqa salbiy odatlar yuzaga keladi.

Tarbiyaning “oilaning kumiri” usulida o’smir oilaning diqqat markazida bo’ladi. Uning barcha xuslatlari doimiy maqtoxda masalan uning tashqi ko’rinishi, intellekti kabilar. Shunisi xarakterliki tashqi ko’rinish haqida gap ketganda eng ko’rkam yoki chiroyli, intellekt haqida gap ketganda eng aqilli degan maqtovlar nazarda tutiladi. Bunday tarbiya bilan o’smir yuksaklikka ega manmanlik, o’z fazilatlarini ortiqcha baholash va e’tirofqa bo’lgan doimiy tashnalik va xulq-atvor namoyishkorlik, kuchayganlik bilan ajralib turadi. Qimmatbaho kiyimlarga, buyumlarga va mashg’ulotlarga qiziqishning ortib boradi. Bunday o’smirlar har qanday yo’l bilan o’ziga e’tiborni qaratish istagida bo’ladi. Ularning istaklari amalga oshmagan hollarda ularda yovuzlik va tajovuzkorlik ko’zga tashlanadi.

Tarbiyaning “Zolushka” turida o’smirda ota-onasi tomonidan haddan tashqari qattiqqo’llik qilinadi. O’smir ota-onasiga nisbatan so’zsiz itoatkorlik bo’ladi. Natijada o’smirda o’z kuchiga ishonmaslik, o’ziga nisbatan ishonsizlik hissi, mustaqil bir qarorga kela olmaslik, o’z manfaatlarini himoya qila olmaslik, qo’rqoqlik shakillanadi. Ba’zi hollarda jahildorlik, qo’zg’aluvchanlik va tajovuzkorlik yuzaga keladi.

O’smirning o’z agressiyasining namoyon qilishni o’zlashtirishiga oilada aka-uka va opa-singillarning o’zaro munosabatlari asos bo’lib xizmat qiladi. Ushbu fikr Felson tadqiqoti (Richardson D. Beron R. 1997)da o’z aksini topdi. Ushbu qadqiqot natijasida o’smirlar jismoniy va verbal agressiyaning ko’roq qismini o’z opa-singil va aka-ukalariga yo’naltirishlari aniqlandi. Aniqlandiki ota-onaning farzandning agressivligiga nisbatan munosabati bola va ota-ona o’rtasidagi munosabatga o’z ta’sirini o’tkazadi. Ota-onalar bolalar o’rtasidagi negativ munosabatlarni yo’qotishga harakat qila turib qaytaga ushbu negativ munosabatlarni kengayishiga sabab bo’lishlari mumkin.²¹

L.M.Chapelevaning fikriga ko’ra hozirgi kunda maktab doim ham tinch-totuv muhitga namuna bo’la olmaydi. Bir tomondan bolaning maktabga tayyorgarligi va intellect darajasi orasidagi farq, ikkinchi tomondan maktabdagi ta’lim bilan bog’liq talablar tizimi natijasida davomli xarakterga ega bo’lgan konfliktlar yuzaga keladi. Ushbu ichki salbiy konfliktlar ommaviy-salbiy xulq atvor ya’ni, dasrs qoldirish, yolg’on gapirish, uydan yoki maktabdan ketib qolish va haddan tashqari asabiylashishni yuzaga keltiradi. Bundan tashqari bola tajuvuz haqida tengdoshlari bilan muloqot jarayonida ma’lumot oladi. O’smirlar tengdoshlari va o’zlaridan kattalar yoshdagi o’spirinlarning

²¹ Р.Берон Д.Ричардсон – Агрессия спб 1997. 104 ст.

harakatlarini kuzatish orqali o'zlaridagi agressiv xulqni tarbiyalaydilar. O'smir orasida eng tajovuzkor bo'lgan o'smir tabiiyki boshqa o'smirlar tomonidan ko'p hollarda rad etiladi, shuning uchun u boshqa o'zi kabi tajovuzkor o'smirlar orasidan o'ziga do'st izlaydi. Bu bilan bir u o'zidagi muammolarni ko'paytiradi, chunki agressiv o'smirlar orasida agressivlik darajasi ortib muammolar ko'payadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Vosiljonov, A. (2022). LINGVISTIK TADQIQOTLARDA KORPUS O'RGANISH OBYEKTI SIFATIDA. *IJTIMOIIY FANLARDA INNOVASIYA ONLAYN ILMIIY JURNALI*, 2(11), 176-182.
- A. Vosiljonov (2022). PRAGMALINGVISTIKA VA UNING TAHLILIIY SHAKLLANISH TARIXI. *Science and innovation*, 1 (B8), 99-105. doi: 10.5281/zenodo.7336283
2. Vosiljonov, A. (2022). BASIC THEORETICAL PRINCIPLES OF CORPUS LINGUISTICS. *Academicia Globe: Inderscience Research*, 3(02), 173-175.
3. E. Najmiddinov, A. Rasujonov, & J. Rahimov (2022). FARG'ONA VODIYSI SUV HAVZALARIDAGI BALIQLAR GELMINTLARI. *Science and innovation*, 1 (D8), 145-151. doi: 10.5281/zenodo.7335759
4. Najmiddinov, Eldor , Rasuljonov, Adhamjon, & Rahimov, Javohir (2022). FISH HELMINTHS IN FISH RESERVOIRS OF FERGANA VALLEY. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2 (10), 1049-1054.
5. E. Najmiddinov (2022). ЎЗБЕКИСТОНДА “ИХТИОЛОГИЯ ВА ГИДРОБИОЛОГИЯ” СОҶАЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ. *Science and innovation*, 1 (D8), 152-160. doi: 10.5281/zenodo.7335800
6. E. Najmiddinov (2022). TABIATNING MAKTABGACHA TA'LIM YOSHIDAGI BOLALARNI BARKAMOL AVLOD BO'LIB SHAKLLANISHIDAGI ANAMIYATI. *Science and innovation*, 1 (B8), 149-154. doi: 10.5281/zenodo.7336353
7. Юлдашев, Э., & Нажмиддинов, Э. (2013). БРАКОНИДЫ (Hymenoptera, Braconidae) РОДА *ROGAS NEES* ФАУНЫ СРЕДНЕЙ АЗИИ. In *Биоразнообразие и рациональное использование природных ресурсов* (pp. 134-136).
8. Нажмиддинов, Э. Х., Кучбоев, А. Э., Мухаммадиев, М. А., & Соатов, Б. Б. (2021). Эколого-морфологические характеристики нематод рода *Rhabdochona*-паразитов обыкновенной маринки. *Теория и практика борьбы с паразитарными болезнями*, (22), 387-393.
9. Kuchboev, A. E., Najmidinov, E. K., Mukhamediev, M. A., Karimova, R. R., & Yildiz, K. (2021). Morphological and ecological features of some nematodes of the genus *Rhabdochona* in marinka obtained from Fergana Valley, Uzbekistan. *Journal of Parasitic Diseases*, 45(4), 1084-1089.

10. Xabibulloxonov, M. Z. (2022). RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR SHAROITIDA INFORMATIKA FANINI OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA INNOVATSION PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANIB O'QITISH. *Conferencea*, 199-202.
11. Dilshodbek O'g'li, R. S. (2022). The Role Of Physical Culture In Providing The Psychological Health Of The Athlete. *Innovative Developments And Research In Education, Canada*.
12. Dilshodbek o'g'li, R. S. (2022). Motiv Va Motivatsiya Muammosining Jahon Va Mahalliy Psixologlar Tomonidan Tadqiq Etilganligi. *American Journal of Social and Humanitarian Research*, 3(11), 256-259.
13. Dilshodbek o'g'li, R. S. (2022). TALABALARDA TOLERANTLIKNI RIVOJLANTIRISH–IJTIMOIY PSIXOLOGIK MUAMMO SIFATIDA. *Gospodarka i Innowacje.*, 30, 66-70.
14. Dilshodbek o'g'li, R. S. (2022). Sportchi Psixologik Salomatligiga Ta'sir Etuvchi Omillar. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(11), 117-121.
15. Dilshodbek o'g'li, R. S. (2022). PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF THE SPORTSMAN PERSONALITY DURING COMPETITIONS. *IJTIMOYIY FANLARDA INNOVASIYA ONLAYN ILMIY JURNALI*, 2(11), 215-221.
16. Qurbonova, S. (2022). KICHIK MAKTAB YOSHIDAGI BOLALARDA AQLIY INTELEKTNING RIVOJLANISHI. *Eurasian Journal of Social Sciences, Philosophy and Culture*, 2(12), 73-79.
17. Курбонова, С. (2022). ПСИХОЛОГИЯНИ ЎҚИТИШГА ЗАМОНАВИЙ ПЕДАГОГИК ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИ ТАТБИҚ ЭТИШ. *MODELS AND METHODS FOR INCREASING THE EFFICIENCY OF INNOVATIVE RESEARCH*, 2(17), 191-194.
18. Qurbonova, S. (2022, June). ON THE ANALYSIS OF LEXICAL UNITS IN PSYCHOLINGUISTICS. In *International Conference on Research Identity, Value and Ethics* (pp. 512-513).
19. Miralimjanovna, Q. S. (2022). O 'SMIRLIK DAVRIDA TURLI XIL QATLAMGA EGA BOLGANLARNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI. *Gospodarka i Innowacje.*, 30, 39-44.
20. Miralimjanovna, Q. S. (2022). CHET EL OLIMLARI TOMONIDAN GURUHDAGI O 'SMIRLAR VA AUTSAYDERLAR MUAMMOSINI O 'RGANILISHNING OZIGA XOSLIGI. *Gospodarka i Innowacje.*, 30, 33-38.
21. Noxida, D., & Saida, Q. (2022). TALABA QIZLARNI OILAVIY HAYOTGA TAYYORLASHNING ETNOPSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(11), 309-314.

22. Sodirzoda, M. M. (2021). Techniques of using folk proverbs in the cultivation of oral speech of primary school students. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(10), 481-484.
23. Sodirzoda, M. M. (2021). TO INCULCATE NATIONAL AND SPIRITUAL VALUES IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS THROUGH ETIQUETTE LESSONS. *Conferencea*, 31-32.
24. Sodirzoda, M. M. (2021). Ways to cultivate the creative thinking of beginners in the classroom through information and communication technologies. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(5), 955-958.
25. Sodirzoda, M. M. (2021). Ways to cultivate the creative thinking of beginners in the classroom through information and communication technologies. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(5), 955-958.
26. Mukhtoriy, M. S. (2022). BOSHLANG'ICH SINF O'QUVCHILARINING NUTQINI HIKOYALAR YORDAMIDA O'STIRISHNING MNEMOTEXNIKASI. *IJTIMOIIY FANLARDA INNOVASIYA ONLAYN ILMIIY JURNALI*, 2(11), 183-188.
27. Sodirzoda, M. M. (2021). WAYS TO USE APHORISMS IN THE CULTIVATION OF SPEECH OF JUNIOR SCHOOL PUPILS. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 9(12), 985-986.
28. Uljaevna, U. F., & Shavkatovna, S. R. (2021). Development and education of preschool children. *Academicia: an international multidisciplinary research journal*, 11(2), 326-329.
29. Shavkatovna, S. R. N. (2021). METHODOICAL SUPPORT OF DEVELOPMENT OF CREATIVE ACTIVITY OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS. *Conferencea*, 74-76.
30. Shavkatovna, S. R. (2021). DEVELOPING CRITICAL THINKING IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS. *Conferencea*, 97-102.
31. Oljayevna, O., & Shavkatovna, S. (2020). The Development of Logical Thinking of Primary School Students in Mathematics. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*, 8(2), 235-239.
32. Shavkatovna, S. R. (2021). Methodological Support for The Development of Primary School Students' Creative Activities. *Texas Journal of Multidisciplinary Studies*, 2, 121-123.
33. Shavkatovna, S. R. (2021). Improvement of methodological pedagogical skills of developing creative activity of primary school students. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(10), 289-292.

34. Ra'noxon, S. (2022). BOSHLANG'ICH MAKTAB O'QUVCHILARIDA MATEMATIKAGA MUNOSABAT. *IJTIMOIIY FANLARDA INNOVASIYA ONLAYN ILMIY JURNALI*, 2(11), 203-207.
35. Шарофутдинова, Р., & Абдуллаева, С. (2022). ФИКРЛАШ ҚОБИЛИЯТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА МЕНТАЛ АРИФМЕТИКА. *IJTIMOIIY FANLARDA INNOVASIYA ONLAYN ILMIY JURNALI*, 2(11), 235-239.
36. Nabijonova, F. (2022). Boshlangich sinflarda didaktik oyinlarning ahamiyati: Nabijonova Feruza. *Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi*, 1(000006).
37. Dilfuza, S., Nabijonova, F., & Matlubaxon, A. (2022). TA'LIM VA O'QITISH NAZARIYASINING MUHIM JIHATLARI. *INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM*, 2(19), 366-372.
38. Erkinovna N. S. Educational Methods in Teaching the Russian Language //American Journal of Social and Humanitarian Research. – 2022. – Т. 3. – №. 11. – С. 260-263.
39. Erkinovna, Nurmatova Sadbarkhon. "Educational Methods in Teaching the Russian Language." *American Journal of Social and Humanitarian Research* 3.11 (2022): 260-263.
40. Erkinovna, N. S. (2022). Educational Methods in Teaching the Russian Language. *American Journal of Social and Humanitarian Research*, 3(11), 260-263.
41. Rahmonov, U., Ergashev, A., Nazhmetdinova, M., & Usmonova, S. (2021, November). IN THE FORMATION OF THE SOCIO-SPIRITUAL THINKING OF YOUNG PEOPLE IN THE MUSICAL ART OF THE GREAT SCHOLARS OF THE EASTERN RENAISSANCE POSITION HELD. In *Archive of Conferences* (pp. 36-39).
42. Karimovich, U. R., Mamasodikovna, N. M., & Abdullaevich, E. A. (2021). The Role and Importance of Music Clubs in The Leisure of Young People. *Journal of Pedagogical Inventions and Practices*, 2(2), 47-49.
43. Rahmonov, U., Ergashev, A., Atabaeva, S., & Dilduzakhon, S. Y. (2021, December). THE ROLE OF THE SPIRITUAL ENVIRONMENT IN THE PENETRATION OF POP MUSIC IN UZBEKISTAN. In *Archive of Conferences* (pp. 51-53).
44. Rahmonov, U., Ergashev, A., Atabaeva, S., & Dilduzakhon, S. Y. (2021, December). THE ROLE OF THE SPIRITUAL ENVIRONMENT IN THE PENETRATION OF POP MUSIC IN UZBEKISTAN. In *Archive of Conferences* (pp. 51-53).
45. Ulugbek, R. (2021, January). AN ANALYSIS OF WORDS WHOSE EMOTIONAL MEANING CHANGES IN MODERN ENGLISH LINGUISTICS. In *Euro-Asia Conferences* (Vol. 1, No. 1, pp. 131-136).
46. Gulnoza, R., & Lola, K. (2022). Obrazlar Talqinida Lingvistik Imkoniyatlar. *Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS)*, 2(Special Issue 3), 91-95.

47. Kalandarovna, Y. L. (2022). Identification And Education Of Gifted Children. *ASIA PACIFIC JOURNAL OF MARKETING & MANAGEMENT REVIEW* ISSN: 2319-2836 Impact Factor: 7.603, 11(10), 42-47.
48. Yulchiboyeva, L. Q. (2022). IRIM-SIRIM BILAN BOG ‘LIQ TIL BIRLIKLARINING TAHLILIIY O ‘RGANILISHI. *IJTIMOIIY FANLARDA INNOVASIYA ONLAYN ILMIIY JURNALI*, 2(11), 170-175.
49. Gulnoza, R., & Lola, K. (2022). Obrazlar Talqinida Lingvistik Imkoniyatlar. *Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS)*, 2(Special Issue 3), 91-95.
50. Sohiba, Z., & Gulnoza, R. (2022). LINGVOKULTUROLOGIYADA “SOG’INCH” KONSEPTINING QO‘LLANILISHI VA O‘ZIGA XOSLIKLARI. *O‘ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIIY TADQIQOTLAR JURNALI*, 1(8), 711-717.
51. Sohiba, Z., & Gulnoza, R. (2022). MATNLARDA OBRAZLAR SILSILASI VA ULARNING LINGVOPRAGMATIK TALQINI. *O‘ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIIY TADQIQOTLAR JURNALI*, 1(9), 366-369.
52. To‘lqinovna, Y. D. (2022). MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA MATEMATIK TASAVVURLARINI SHAKLLANTIRISH METODLARI. *BOSHQARUV VA ETIKA QOIDALARI ONLAYN ILMIIY JURNALI*, 2(11), 25-31.
53. Yuldasheva Dilshoda To‘Lqinovna (2022). MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA BADIYY TASVIRLAR ORQALI IZCHIL NUTQNI RIVOJLANTIRISH. *Science and innovation*, 1 (1), 741-750. doi: 10.5281/zenodo.653521
54. Yuldasheva, D. (2021). AGE AND THE SECOND LANGUAGE ACQUISITION. *ResearchJet Journal of Analysis and Inventions*, 2(04), 124-130.
55. Tulkinovna, Y. D. (2021). On the Principle of Simple to Complex in the Development of Speech in Young Children. *International Journal of Culture and Modernity*, 10, 32-35.
56. Mohinur, D., & Rahimjon, U. (2022). A Study Of Memory Processes And Their Development In Preschool. *Uzbek Scholar Journal*, 5, 62-65.
57. Rahim, U. (2021, May). SOCIAL FACTORS OF THE INTERDEPENDENCE OF MENTAL AND PHYSICAL ACTIVITY. In *Archive of Conferences* (Vol. 25, No. 1, pp. 6-7).
58. Usmonov, R. (2022). O‘SMIRLAR XULQIDA NAMOIYISHKORLIK G‘AYRATLILIK XUSUSIYATLARI TADQIQ ETISH METODOLOGIYASI. *Science and innovation*, 1(B8), 127-135.
59. Usmonov, R. (2022). O‘SMIRLIK DAVRI SHAXSIGA XOS ILMIIY-NAZARIY YONDOSHUVLAR. *Science and innovation*, 1(B8), 120-126.

60. Iqboljon, S. (2022). BOSHLANG'ICH SINFI O'QUV JARAYONIDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH. *IJODKOR O'QITUVCHI*, 2(20), 137-140.

61. Расулов, М. Ф., & оглы Кодиров, Ш. М. (2021). ФАРФОНА ВИЛОЯТИ ЗИЁРАТГОҲЛАРИ ТАРИХИДАН ЛАВҲА (Пир Сиддик ва “Киргил ота мозор” зиёратгоҳлари мисолида). *ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ*, 4(8).

62. Rahimjon o'g'li, A. A. (2022). MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA MANTIQUIY TAFAKKUR RIVOJLANISHINING IJTIMOIIY PSIXOLOGIK MEKANIZMLARI. SO'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI, 1(2), 116-119.

63. Asqarov Anvarjon Rahimjon o'g'li. (2022). MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING AQLIY TARAQQIYOTINING RIVOJLANISHIDA O'YIN RIVOJLANTIRUVCHI FAOLIYAT SIFATIDA. *Uzbek Scholar Journal*, 5, 207–209.

64. Askarov, A. (2022). CREATIVE THINKING IN PRESCHOOL SOCIAL PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF DEVELOPMENT. *Science and innovation*, 1(B8), 87-91.

65. Abdusalom Soliyev, & Ma'Rifatxon Jabborova (2022). MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARI TARBIYALANUVCHILARI ONGIDA MILLIY MUSIQIY OHANGLARGA MOYILLIKNI SHAKLLANTIRISHDA MILLY CHOLG'ULARNING O'RNI. *Science and innovation*, 1 (1), 637-646. doi: 10.5281/zenodo.652915

66. Kakharovna, A. M., Tadjimatovich, Y. M., Rakhmatovich, S. O., & Mirzahamdammovna, Q. B. (2021). Modern Approaches to the Teaching of Fine Arts. *Solid State Technology*, 64(2), 4250-4254.

67. Nazokat, A., Ibrokhim, Y., & Makhpuzakhon, A. (2021). FACTORS OF DEVELOPMENT OF FINE ARTS.

68. M. Ahmedbekova (2022). ЁШ АВЛОДНИНГ БАДИИЙ-ЭСТЕТИК ИЖОДКОРЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА ТАСВИРИЙ САЊАТНИНГ ЖАМИЯТДАГИ ЎРНИ ВА АҲАМИЯТИ. *Science and innovation*, 1 (B8), 112-119. doi: 10.5281/zenodo.7336303